
DALŠÍ, PROSÍM

RADKA WALLEROVÁ

Jak se léčily Husákovy děti a jejich rodiny

mladá fronta

Další, prosím

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.mf.cz
www.albatrosmedia.cz

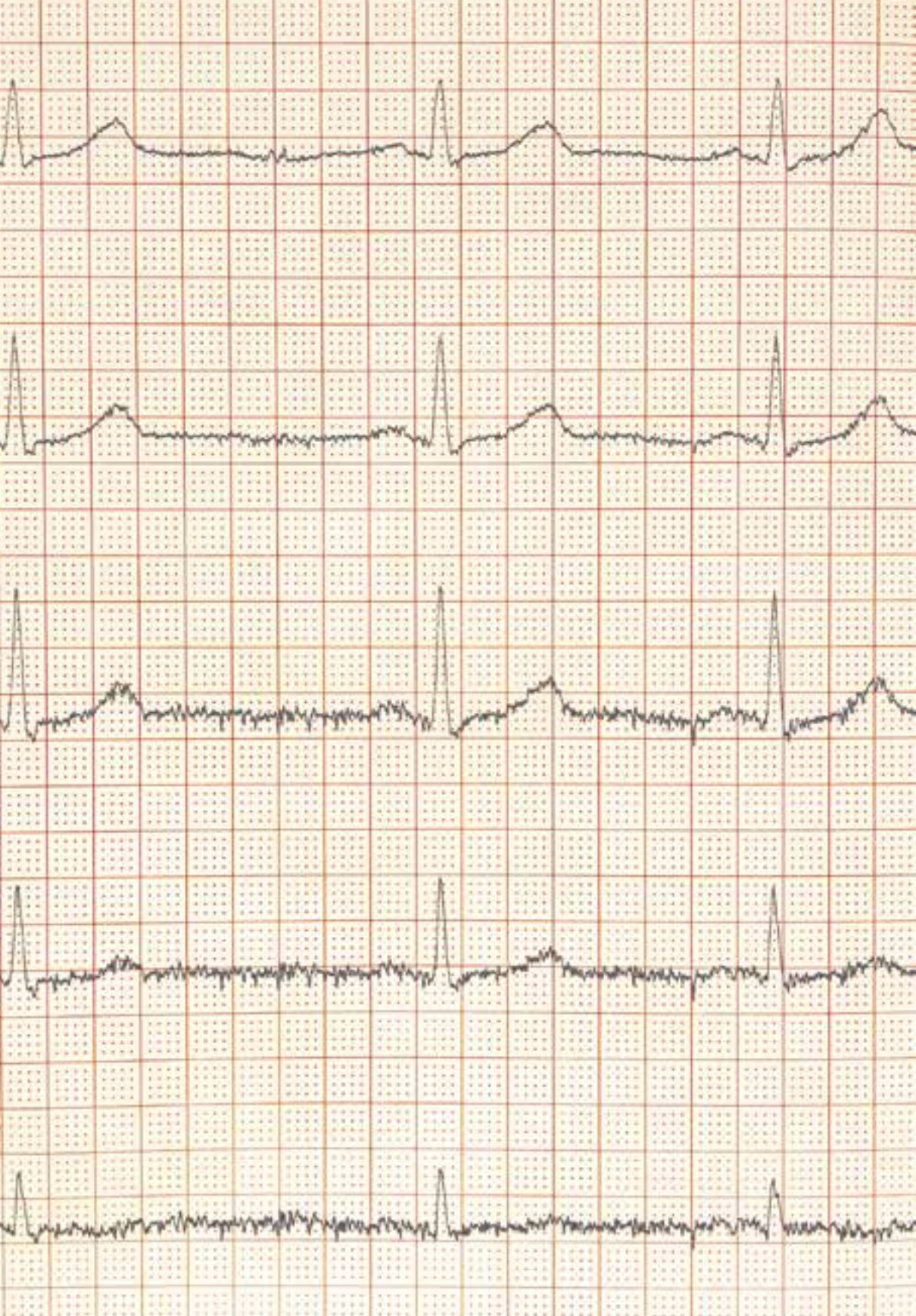
mladá fronta

Radka Wallerová
Další, prosím – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

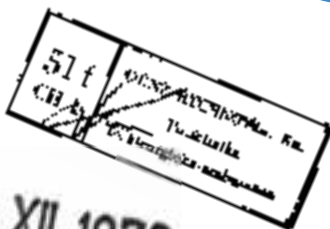
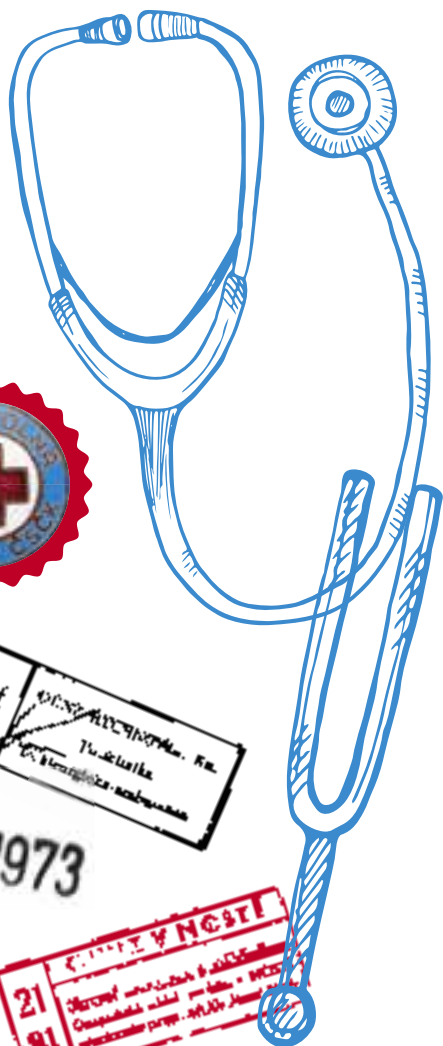
**DALŠÍ,
PROSÍM**

DALŠÍ, PROSÍM

RADKA WALLEROVÁ

Jak se léčily
Husákovy děti
a jejich rodiny

- 5. XII. 1973

Až se pro vás tato kniha stane historií, pošlete ji dál. Zajistíte tak, že její odkaz zůstane naživu díky **www.restorio.cz**.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. V tom případě navýší Restorio částku o 20 %.

Děkujeme Národní lékařské knihovně a Fakultní nemocnici Bulovka za propůjčení dobových fotografií.

Copyright © Radka Wallerová, 2024

photos © Národní lékařská knihovna, Shutterstock: Shutter B Photo, pics five, Serg64, Beneda Miroslav, mrridwanismail, a40757, Irina Gutryak, New Africa, Simbert Brause, emka74, xpixel, Mad-Max7, Cavan-Images, KT studio, Jiri Hera, Ermak Oksana, Olex Runda, Mariyana M, rafa jodar, Nataly Studio, owatta, Saramix, Tish11, 2024

ISBN tištěné verze 978-80-204-6389-0

ISBN e-knihy 978-80-204-6396-8 (1. zveřejnění, 2024) (ePDF)

JAK JSME SI MYSLELI, ŽE MÁME ZDRAVOTNICTVÍ ZADARMO.

ZADARMO MOŽNÁ, DOBRÉ MOC NE

Obrázek od dětské lékařky za to, že člověk vydržel píchnutí injekce.

Bílé gumové galoše na chodbě před ordinací, do kterých se člověk musel nasoukat před tím, než se ozvalo Další, prosím!

Otcové postávající pod okny porodnice a snažící se ve výši několika pater za sklem zahlédnout svou ženu a novorozené dítě.

Zubaři, kteří ošetřili všechny zadarmo, ale v nabídce bylo často jen vrtání nebo rovnou vytrhnutí zubu.

Sanitky „dvanáctsettrojky“, které se prodávaly i jako hračky a do kopce je většina aut bez problémů předjížděla, i když spěchaly se zapnutým majáčkem.

V nemocnicích přítomný odér dezinfekce mísící se s pachem mizerné stravy, která sice odpovídala normám, ale jíst se nedala.

To je jen pár střípků z toho, co se Husákovým dětem vybaví z doby, kdy byly malé. Řeč přijde na doktory, choroby a zdravotnictví.

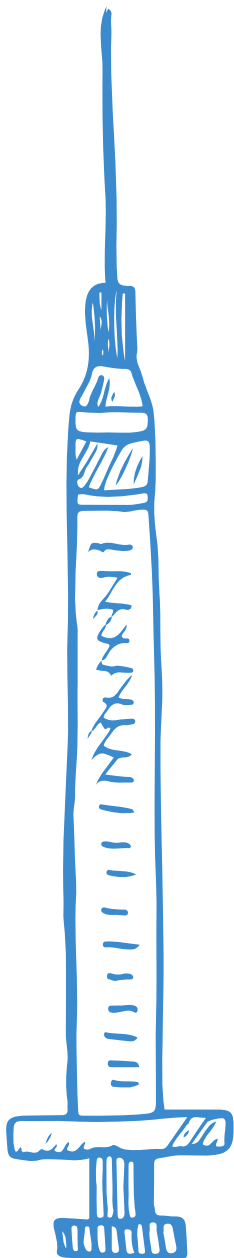
PREMIANT V OČKOVÁNÍ

K dětství v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století patřil také zubař ordinující přímo ve škole, stejně jako se přímo během vyučování mohly tehdejší děti dočkat očkování, o kterém se prostě nediskutovalo. Díky tomu se socialistické Československo stalo premiantem v potlačování nebezpečných infekcí šířících se mezi dětmi, což byl z medicínského hlediska nepochybně úspěch.

V jiných ukazatelích už to taková sláva nebyla, protože zdravotnictví bylo sice „zadarmo“, všechno přímo platil stát, ale jeho úroveň se od té na západ od zdejších hranic rok od roku snižovala. Dokladem budiž třeba nedostupnost dialýzy ledvin. Původně jich bylo tak málo, že se na ně nedostali ani padesátníci, do roku 1989 se situace zlepšila jen o trochu.

Také nové přístroje ve zdravotnictví chyběly, ani nejmodernější léky se do Československa nedovážely. Podpultovkou ovšem byl i brufen na bolavé klouby, který se těžko sháněl, a ještě se za něj platily velké peníze. Ty se v domněle bezplatném zdravotnictví platily i leckde jinde. Úplatky jely ve velkém, ačkoli část doktorů říká, že ani za peníze se pacientům většinou nedalo nabídnout nic moc lepšího. Kdo ale dokázal přitlačit na správném místě, vymohl si dřívější termín nebo lepší endoprotézu.

To snad jen k tomu, když někdo říká, že za socialismu bylo zdravotnictví lepší, protože bylo zadarmo a všichni dostali všechno, co potřebovali. I když už tehdy kolovaly legendy o tom, jaké péče se dostává prominentům, kteří mohli se svými neduhy mířit do zařízení s magickým jménem SANOPZ, jemuž se lidově říkalo sanops.

POJÍZDNÝ ZUBAŘ

VZPOMÍNKY NA OZDRAVOVNY

Co děti vyrůstající v sedmdesátých a osmdesátých letech nezažily samy, mohly slyšet od rodičů nebo prarodičů. Historky z ordinací a nemocnic vždycky patřily k oblíbenému tématu hovorů a ani za minulého režimu to nebylo jiné. K té době patřily i nemocniční pokoje po šesti nebo taky po deseti. Záchod a sprcha, co ani nešla pořádně zavřít, samozřejmě jen na chodbě. A návštěvy přinášející hladovějícím pacientům kompoty jen dvakrát týdně.

Dětské ozdravovny, kam se jezdilo na měsíc a rodiče tam v žádném případě nesměli. Ti ostatně nemohli být ani s dětmi, které skončily v nemocnici třeba se zápallem plic. Přesto, i na ozdravovny mají lidé hezké vzpomínky, někdo je bral jako svého druhu tábor plný zážitků. Nemluvě o historkách z lázní, kde se sice musel dodržovat budíček i večerka, ale pořád se jednalo o vytržení z každodenního stereotypu.

Taky přeplněné porodnice, v nichž se rodilo beze špetky soukromí, přišly ledaskomu děsivé, ale najdou se matky, které vzpomínají na zážitky z mnohalůžkových pokojů na šestinedělí s úsměvem. Byly mladé, byly na tom všechny podobně, a ještě si mohly odpočinout, zatímco děti byly v péči sester na jiném oddělení, které je matkám vozily pouze na kojení.

Komu vlastní nebo odposlechnuté zážitky s doktory a sestrami nestačily, mohl si návdavkem dát další na televizní obrazovce.

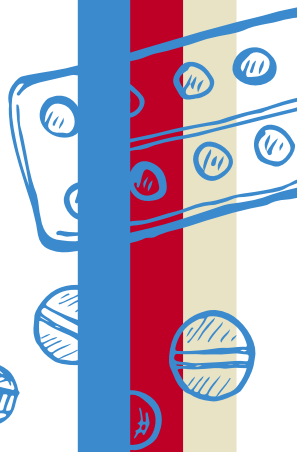
Když se vysílal v televizi seriál Jaroslava Dietla Nemocnice na kraji města, byly ulice liduprázdné, a když umřel svérázný doktor Štrosmajer, nezůstalo ani jedno oko suché. Dietlova Nemocnice navíc nebyla jediným televizním nebo filmovým dílem, které se točilo kolem zdravotníků, diváci tohle téma zjevně mají v oblíbenosti, a to na veselou i vážnou notu.

NA NIC SE NEPTEJTE

Doktory totiž Češi milovali a milují. S oblibou si na ně sice v soukromí stěžují, ale ve skutečnosti je pro mnoho z nich jejich slovo svaté. Socialismus k tomu nepochybně přispěl tím, že tehdy se nikdo nenamáhal pacientům vysvětlovat, proč jim lékař předepíše zrovna tyhle léky a plánuje zrovna tohle vyšetření. A nikdo se na nic neptal, natož aby projevil zájem nahlédnout do vlastní zdravotní dokumentace, která se vyplňovala ručně nebo na hlučném psacím stroji. Natož aby se někdo ozval, když nebyl s péčí spokojený – nebylo ostatně ani komu si oficiálně stěžovat.

Na druhou stranu, spouště lidí tahle praxe vyhovovala. Včetně toho, že když došlo na prevenci nebo očkování, lékaři, nebo spíše sestry, jim to připomněli, kdežto dneska si všechno musí hlídat sami.

Husákovy děti zkrátka vyrostly na tom, že za jejich zdraví zodpovídá někdo jiný, nejspíš stát. Jejich rodiče na tom samozřejmě nebyli jinak, jiné zdravotnictví desítky let ani nepoznali. Po roce 1989 si proto museli chvíli zvykat na to, že to vlastně může, a hlavně má vypadat jinak.

A máme to zadarmo aneb Model pana Semaška

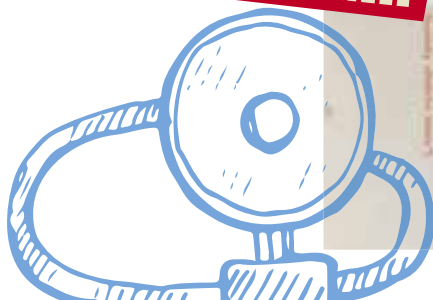
Zdravotnictví se před rokem 1989 potýkalo s následky zavedení takzvaného Semaškova modelu, což byla koncepce sovětského zdravotnictví převzatá roku 1951. Neexistovalo žádné národní ani veřejné zdravotní pojištění, systém byl placen státem z daní. Ministerstvo zdravotnictví přidělovalo peníze krajským a okresním národním výborům, které je pak posouvaly dál do systému prostřednictvím krajských nebo šestasedmdesáti okresních ústavů národního zdraví – pamatujete si na zkratku OÚNZ? Pod ně spadali všichni praktičtí lékaři, specialisté, nemocnice, lékárny, záchranná a pohotovostní služba i hygienické stanice. Lidé přímo neplatili nic, přinejmenším oficiálně ne.

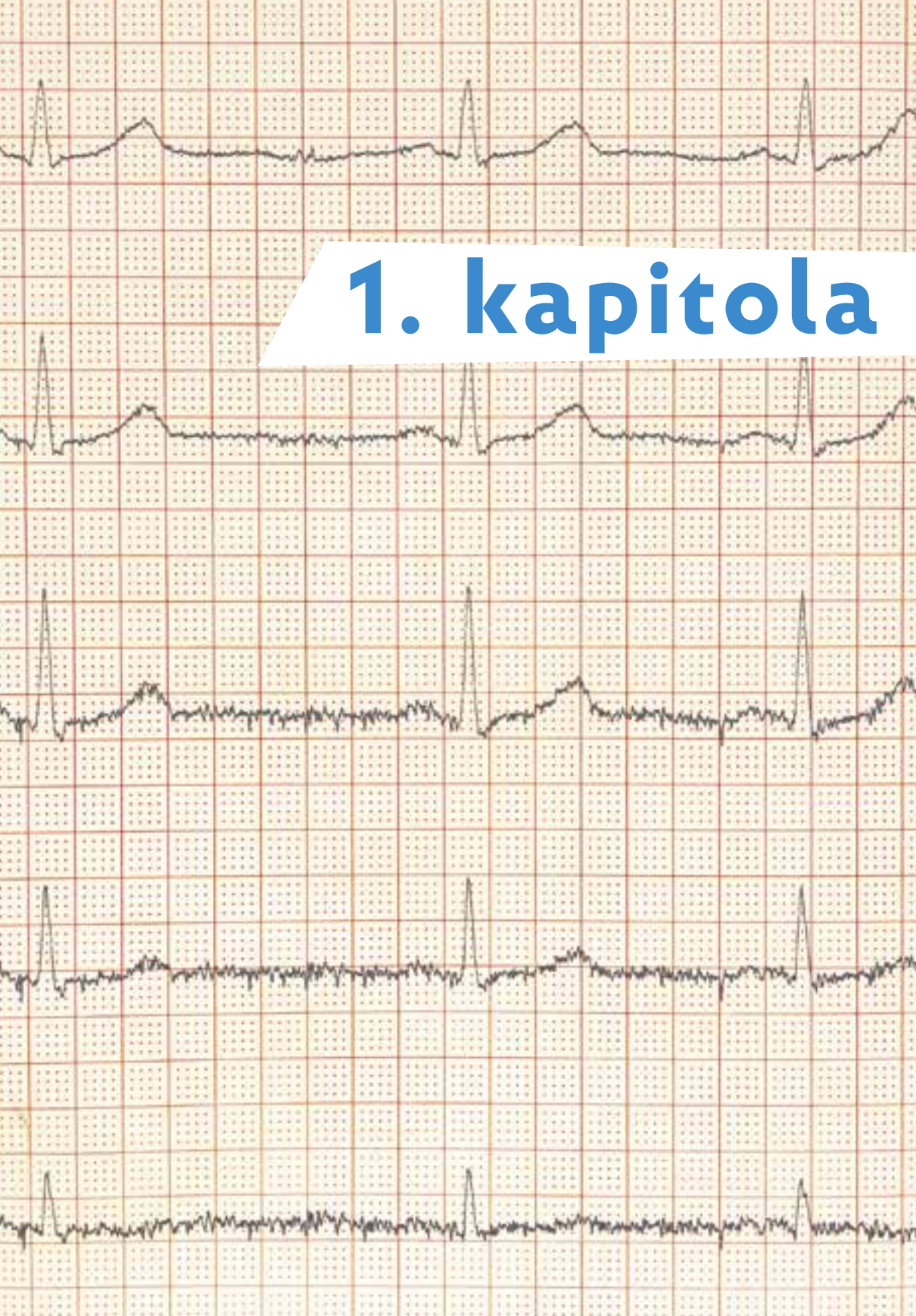
Možnost svobodné volby lékaře?

V podstatě ŽÁDNÁ.

Motivace pro lékaře, aby se snažili léčit pacienty co nejlépe?

MINIMÁLNÍ.

The background of the slide is a standard ECG (heart rate) grid. It consists of a light yellow background with a grid of red lines. The grid is composed of small squares (1mm) and larger squares (5mm). A black line representing an ECG trace is visible, showing several heartbeats. The trace is slightly irregular, with varying peak heights and widths. The text "1. kapitola" is overlaid on the grid, partially obscuring the ECG trace.

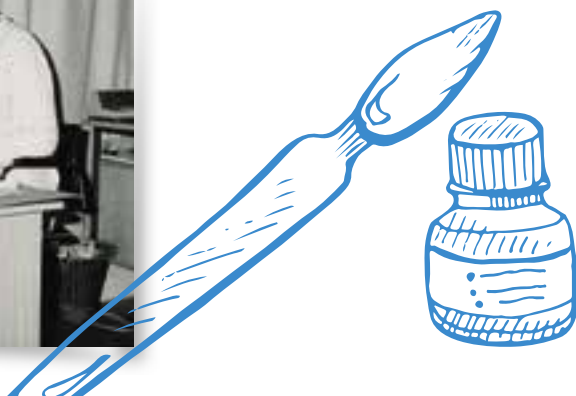
1. kapitola

ODEVZDEJ ÚPLATEK,

NEBO ZEMŘEŠ

Země vzkvétala, zdravotnictví bylo na vynikající úrovni, pacientům se dostávalo nejmodernější péče. Tak se alespoň tvářilo vedení Československé socialistické republiky. Lidé ovšem věděli, že to moc neplatí. Neměli sice možnost přímého srovnání se zdravotnickými systémy v jiných a skutečně vyspělých zemích, ale i tak se vžilo motto „Odevzdej úplatek, nebo zemři“ neboli OÚNZ, které vycházelo z termínu Okresní ústav národního zdraví.

Tušilo se, že úroveň zdravotnictví je poněkud kolísavá, a že pokud už dokáže nabídnout něco solidního, bude to stát něco navíc. A tak se uplácelo, přičemž podoba úplatků byla rozmanitá a skutečně platilo, že každý dává podle svých možností, jak dokládají vzpomínky pamětníků. Divné to vlastně nikomu moc nebylo, uplácelo se napříč společností, u kadeřnice stejně jako v autoservisu nebo na úřadě, tak proč ne u doktora.

BÁBOVKY I TISÍCE KORUN

Nosily se domácí bábovky, sáček ne úplně obyčejného kafe a bonboniéry sestřičkám v nemocnicích. Kdo dokázal sehnat, šplhl si vánoční kolekci z Tuzexu. Doktorům se nosily lahve lepšího tvrdého alkoholu. Dávalo se padesát korun jako drobné všimné, platilo se několik set, nebo dokonce tisíc korun za to, aby se člověk dostal na nějaké vyšetření nebo operaci. Uplácelo se spíš v nemocnicích než v ambulancích.

V publikaci Mýty o socialismu, kterou vydal Člověk v tísni, jistý pamětník popisuje otřesné scény, které zažil coby sanitář ve Všeobecné fakultní nemocnici na Karlově náměstí v Praze. Měl na starost mimo jiné převoz nepohyblivých pacientů na různá vyšetření a zase zpět na pokoj. Líčil, jak mu vyděšená starší žena dávala padesát korun, což pro ni nepochybně nebylo úplně málo. Když nechápal, proč mu je dává, začala plakat a s obavami mu líčila, že se bojí, aby ji nenechal dole v zimě. Až později se dozvěděl, že sanitáři běžně nechávali pacienty, kteří jim nezaplatili, několik hodin čekat na studené nemocniční chodbě. Taxa byla deset až padesát korun.

Tisícikoruny si podle jiného vyprávění brával primář z okresní nemocnice a zároveň kovaný komunista na Vysočině, přezdívaný pro svůj přístup k pacientům Mengele. Přezdívku Bonaparte si vysloužil další lékař, pacient buď přišel s tuzexovým plátkem zvaným bony, nebo si rovnou mohl nechat tisknout parte.

Větší peníze, třeba za operace, často nešly přímo lékařům, ale u dražších existovali prostředníci, kteří všechno domlouvali. Jak přesně s penězi naložili, těžko říct.

Zlatá 70. léta

Ačkoli se režim pořád snažil přesvědčit Husákovy děti i jejich rodiče a prarodiče, že zdravotnictví je nejen zadarmo, ale navíc nejlepší možné, skutečnost dost pokulhávala. Jak před časem připomněl historik Michal Stehlík, ještě v sedmdesátých letech stát do zdravotnictví celkem investoval, ale osmdesátá léta byla obdobím velké krize, protože se celý systém prostě nedal finančně utáhnout. Prohlubovala se technická zaostalost – k čemu byli skvělí doktoři, když jim chyběl materiál a přístroje? I kvůli tomu se hodně rozevíraly nůžky mezi tím, co bylo běžně dostupné, a mezi možnostmi, jaké měli k dispozici třeba straničtí funkcionáři. Pamětníci tvrdí, že tehdy už moc nefungovaly ani úplatky, větší šanci na dobrou léčbu měl ten, kdo vytasil stranickou knížku se soupisem funkcí. Straničná příslušnost a hierarchie navíc hrály roli i mezi zdravotníky – sebelepší doktor, který nebyl ve straně, se těžko mohl stát primářem.